

ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲՆԺՆՈՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ (Կանխիկ վճարելի)

Հայաստան	Ուրիշ ամէն տեղ
10 ֆրանկ	Տարեկան բաժնորդագին 20 ֆրանկ
5 ֆրանկ	Վեցամսեայ » 10 ֆրանկ
2 1/2 ֆր.	Եռամսեայ » 5 ֆրանկ

Ուէ գրութիւն կամ գրամ գրկել տնօրէն-խմբագրին այս հասցեով

M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia

MARSEILLE (France)

ԼԶ ՏԱՐԻ

Թիի 29

1921 Փետրվար 16 Դշ.

(Հ.Տ. 1921 Փետրվար 3)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները Պարտաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Շանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Շանուցման 1 միջակ գիրը 2 սանդիմ կարծէ. 1 գլխագիրը 4 սանդիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բոլորը այստանի դէմ եղած անարդարութեան մասին. — Անկախ Հայաստանի կորիզը ուրիշ կը սկսի. — Տ. Ա. Սահարնեանի վրայ եղած մամուլային առեւտր. — Զօրավար Սեպուհ Մարտիկի մէջ. — Անկողմնակալ սպայի մը դատաւարութիւնը. — Եւրոպայի թեմի առաջնորդութիւնը. — Լոնտոնի խորհրդատուները. — Այնթապի անուրի Ֆրանսացիներէն. — Գնդապետ Պրէմոնի կատարած գործը Կիլիկիայի մէջ. — Պատրիկ Կիւլպէնկեան սաներ. — Յաւակցութիւն. — Հայաստանի կարմիր խաչի Մարտիկի Մամուլագրէն. — Զանազան լուրեր. — Բանասիրական (Բերմանիա). — Շանուցումներ:

ԲՈՂԱՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ ԵՂԱԾ ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Այս վերջին տարի կը կարգաւորուի. — Կատարածքներն մէջ գործադար Սեպուհի հետեւեալ բողոքագիրը:

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի պետական ներկայացուցիչներն եւ հայ ժողովուրդին:

Հայաստանում կատարուեց մեծագոյն անիրաւութեան ամառը փառաւ: Մուսթաֆա Բեմալի կանոնաւոր ու անկանոն բանակները յետոյ մեր հայրենի երկրը օգտուելով մեր պարտութիւնից՝ հայ ժողովուրդի վրէժն ունեցան:

Թուրքերը պայման դրին Սէվրի դաշնագիրը չհրապարակելու: Հայաստանի պատուիրակները համակերպեցան, ի հարկէ կամքից անկախ, որովհետեւ Մուսթաֆա Բեմալի արեւելեան ուժերու հրամարտար Իսթանուլէից սպառնացել էր « Եթէ պայմանը չընդունէք, պիտի քաշենք Երեւանի վրայ »: Հայաստանի բանակացիները տեսնելով որ արտաքին աշխարհից ոչ մի անմիջական կամ հետաւոր օգնութիւն չկայ եւ մեր չորս կողմը ճակատ է կազմուած, ստիպուած էին ընդունիլ նաեւ այդ պայմանը, համոզուած որ ինչպէս Սէվրի դաշնագիրը մէկ կողմէս միջին գոն տուած ժողովուրդի քաղաքական իրաւաստեցներն ու ժառանգորդները, հոգ չէ թէ հազար հոգեւոր ու տարաբան երիտասարդ եւ ինկած օտար հորիզոնների տակ, ամէն տեսակի իրաւունք ունին պահանջելու աշխարհի հօգուտը իրենց հայրենի հող եւ սեփական բնակավայրը:

Ես, այդ ժողովուրդի բեկորներից մին, բողոքում եմ եղած անիրաւութեան դէմ եւ արար աշխարհին կոչ եմ անում որ իրանց ձայնը միացնեն իմ ձայնին:

Սէվրի դաշնագրին մէջ մտնում է հայկական դատը, իբր միակ ու անբաժանելի: Հայաստանի եւ Տաւրուսի սահմանագիծը որոշուելու էր նախագահ Ուիլսոնի կողմից: Հայ ժողովուրդի բեկորները ակնհետ սպասում էին ցանկալի վճիռն եւ գոյծադրութեան, որպէսզի ամէն կողմից վերադառնային իրենց օջախները եւ շէնքերն իրենց անբաժանելի տունները: Եւ անհաճախ իրաւաստարար սրի եւ ճրի սպառնալիքով ստորագրութիւն է ստանում թէ դաշնագիրը չհրապարակուի:

Ես հաւատացած եմ որ կռիւն կը շարունակուի մինչեւ վերջ, նոյնիսկ եթէ հայ ժողովուրդի գաւառներն ու շարաններ իջնէին գերեզման: Այո, կռիւն կարող էր շարունակուիլ, թէկուզ նոր գոհեցնող, եթէ սակայն բոլորեւնեւ լուսնագլուխները մեր դէմ նոր խարդաւանանքներով եւ ռուսական զինուած ոյժերով:

Լեկրանը օգտուելով հանգամանքից, մերենայութիւններով եւ բռնի ոյժով փախած հայ ժողովուրդի վրէժն «սուրբ արկաղի»:

Այսպէս, մի կողմից թուրքերի արհեստական սպառնալիքը, միւս կողմից սովորեալ բողոքների ներխուժումը եւ երրորդ կողմից մի շարք ներքին անպատկառ պայմաններ մեզ հասցրին այս տագնապին:

Մեր յոգնած ու վնասած զօրքը միաժամուրէն հաւատաց որ բոլոր հարցերը կը լուծուին խաղաղ կերպով: Հայ կոմիտէիսաների թափած ջանքերը մեր ժողովուրդի մէջ տուին իրենց անցանկալի արդիւնքը: Նրանք բարոյութեամբ էին:

« Հայաստանը կը մնայ անմեղամբ խելի, կարմն ու Ալեքսանդրապոլ կը խնդր թիւրքերից, Տաւրուսից հայաստանը կը միացնենք մօտիկ ապագայում, վերջ կուտանք եղբայրասպան կռիւներին, դուք կը վերադառնաք ձեր սիրելիների գերեզման: Այսպիսի ստուպանք խոստումներով քայքայեցին մեր արիւնով ձեռք բերած Հայաստանը եւ ցարական բռնակալութեան տեղ հայ ժողովուրդի վրէժն փախած եղանակով այլ տեսակի լուծ մը, խորհրդային վարչապետը որ բացարձակապէս հակառակ է իր ձգտումներուն եւ շահերուն: Այսօր Հայաստանում 1000-ից մէկը չգիտէ պոլշէի ըստի իսկական իմաստը: Բայց յոգնած ժողովուրդը ընդունել է այդ նորեկներին առ այժմ, որովհետեւ մի կողմից Մուսթաֆա Բեմալի սպառնալիքից 22 մըլէց, միւս կողմից Պոլշէիներին խոստումից խաղաղեց:

Այսօր Հայաստանում ժողովուրդի մի մասը սովորեալ մահախուժ է. շատերը Մուսթաֆաի կայսրանում եւ այլ շրջաններում անտէր անօգնական ինկած են, ոչ կարող են այս կողմ գալ եւ ոչ էլ այն կողմ գնալ: Բոլորը ինչ որ ունենին, ծախսել են: Այս էլ չարիքների մեծագոյնն է, ջանքի ջիւան կեանքեր ոչնչանում են: Կարսից եւ Ալեքսանդրապոլից հասած լուրերը հաստատում են որ այնտեղ թալան ու ջարդ է լինում: Զբոսըրից, Զարուշատից եւ ուրիշ տեղերից թուրքեր են գալիս եւ հայ ժողովուրդին դուրս են գցում իրանց տները եւ իրանք են նստում: Տարուայ այս դաժան եղանակին մեր ժողովուրդը մընում է ցուրտի եւ բուքի առջեւ, մերկացած սուրի տակ: Բոլոր երիտասարդները որպէս զբաղուած գործածուում են: Զիշտ 1915 թուականի պատկերն է, որ կը կրկնուի:

Ես բողոքում եմ իւր յայտարարում որ Մերձաւոր Արեւելքի խաղաղութիւնը կախում ունի հայկական դատի բաւարար լուծումից: 30 տարի այդ դատի համար գոհեր տուինք: Եթէ մեր դատը չլուծուի, խաղաղութիւնը չի վերահաստատուի Արեւելքում:

Մենք բողոքում ենք եւ պիտի բողոքենք, մինչեւ մեր արդար իրաւունքը, մեր հայրենիքը մեզ յանձնուի: Մենք պահանջում ենք Սէվրի դաշնագրին ամբողջական եւ ճշգրիտ իրագործումը:

Յանուն մարդկութեան դիմում եմ եւրոպական եւ ամերիկեան պետութիւնների ներկայացուցիչներին եւ աշխատաւորական զանգուածներին: Վերջ դրէք այս արհեստական մղձաւանջին, փութացրէք մեր արդար դատի իրագործումը, օգնելով հայկական ժողովուրդի մը, որ չունի այլ ձգտում եթէ ոչ տիրանալ իր հայրենի ժառանգութեան, ապրել ազատ եւ անկախ, նուիրուիլ ստեղծագործ աշխատանքի:

Հայաստանի

Գ. Կիսաբաժին հրամանատար

ԶՕՐԱՎԱՐ ՍԵՊԱՆԷ

Յ. Գ. — Խնդրում եմ ամէն լեզուի բոլոր թերթերից արտատպել այս բողոքը:

ԱՆԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՐԻԶԸ ՈՒՐԿԷ՛ ԿՍԿՍԻ

Ուղիղորդս ճամբորդներուն՝ կը նմանինք մենք. վերջին աղէտը եկաւ կոտորել մեր նաւուն ղեկը և հիմա անկարող կըլլանք որոշելու թէ ո՞ր կողմ պէտք էր դիմէինք: Մեր դատը լաւալ վարելու հա.

մար նոր բանաձեւեր ու ծրագիրներ կը մշակուին որոշ հոսանքներու կողմէ որոնք կը ցանկան որ այս անգամ Սեպուհի Պատուիրակութիւնը միանալ պիտի կանգնի մեր դատին և հայ անկախութեան ծանրութեան կեդրոնը փոխադրուի Թիւրքահայաստան:

Շատ կը վախճանք որ ցնորք մը ըլլայ այս:

Իրաւ է որ ասկէ վեց տարի առաջ «Հայկական հարց» ըսելով կըմբռնուէր Թիւրքահայաստանը. բայց ու ալ ճշմարիտ է որ այն ատեն անկախութեան մասին մտածելն անգամ երազ մըն էր. շատ շատ կը խօսուէր վեց նահանգներու բարենորոգման մասին և ապա պատերազմի սկիզբը հայկական ինքնավարութեան մը բանաձեւը սկսաւ որդ գտնել քաղաքական նոր վերի վարումներու մէջ: Իսկ մենք այժմ բարենորոգման կամ ինքնավարութեան անունն անգամ չենք ուզեր տալ. միշտ անկախ Հայաստան մըն է որ կրնայ գոհացնել մեր իրջները: Ինչպէս լաւալ եկաւ այս ահագին փոփոխութիւնը. այս է որ պէտք է ուղիղ տուի: Ունենանք և ըստ այնմ մեր դատի ուղղութիւնը գծենք, փոխանակ նոր արկածներու հետաւում ըլլալու:

Շատ որոշ է որ ռուսական լեզու փոխութեան վերջ միայն անկախ Հայաստան մը ծագում առաւ Երեւանի նահանգէն և հետզհետէ իր մէջ ամփոփեց Ռուսահայաստանի գրեթէ ամբողջութիւնը:

Դաշնակիցներու փարիզի խաղաղական վեհաժողովը անցեալ տարի, 1920 յունվար 19ին, ճանչցաւ անկախ Հայաստանի կառավարութիւնը իբր իրապէս (de facto) գոյութիւն ունեցող պետութիւն և ապա 1920 օգոստոս 10ին Սէվրի դաշնագրով իրաւապէս ալ ճանչցուեցաւ անկախ Հայաստանը որուն պիտի գային միանալ նոյն դաշնագրով նախատեսուած Թիւրքահայաստանի չորս նահանգները:

Մինչև հոս կը տեսնուի որ Դաշ- նակիցները Թիւրքաստանի մասին անշուշտ յանձնառութիւն մը երբեք չեն մատնանշած կամ նուրբագործած ունէ փաստաթղթով: Ուրեմն ակնյայտի կերպի որ ան կախ Հայաստանի կորիզը ծագում առած է Ռուսահայաստանէն, թէև հայկական դատը ի սկզբան հրա- հրում ըլլայ Թիւրքաստանէն առանկապէս: Քաղաքական աննախատեսելի յեղաշրջումներ քանդեցին Ռուսահայաստանի և Թիւրքաս- յաստանի միջև բերա ուժով կանգնած պատուարները և այս անգամ մեր գարաւոր երազը իրականացէս յա- րութիւն առաւ Երևանէն որ մեր նախապատմական Հայաստանի սիրտն է եղած միշտ:

Գուցէ Դաշնակիցներ անկախ Հայաստանի մը մասին չպիտի ուզէին յանձնառութիւններ, պատասխանա- տուութիւններ ստանձնել եթէ ար- դէն իսկ գոյութիւն ունեցած չըլլար ան: Դաշնակիցներ ինքիւնքին կա- տարուած իրողութեան մը առջև գտան և հաւանեցան անոր սահման- ները ընդլայնել գէպի Թիւրքաս- յաստան ինչ որ ինքնին առանց զգուշութեան չեղաւ, նոյն իսկ ինչոր յարուցուելով կարնոյ և գէպի Սև ծով ելքի մասին:

Ահա այս է մեր գաղտի իրական և իրական հիմը վերջին շրջանի քաղաքականութեան մէջ և մենք այդ կէտը մեր առջև ունենալով է սր պիտի շարունակենք մեր ուղին տրամաբանական հետևողականու- թեամբ մը որ համապատասխանէ իրերու կացութեան:

Իսկ Հայաստանի կառավարչական գրութեան փոփոխութիւնը տարբեր հարց մ'է որու համար առանձին հայեցողութիւն մը պիտի ունենանք:

Նախ՝ վարչական փոփոխութիւն մը չնշանակեր պետական քայքա- յում: Բոլորովին տարբեր իմաստներ ունին պետութիւն և կառավարու- թիւն բառերը: Պետութիւն մը կրնայ դարաւոր կեանք ունենալ, մինչ վարչային գրութիւն մը կամ մարմին մը կրնայ յարափոփոխ ըլ- լալ կացութեան պահանջին համե- յատ: Ներքին անասական և ար- տաքին զինուորական ճշմունքներ յա- ռաջ բերին այդ փոփոխութիւնը Հայաստանի մէջ: Բայց հայ պետու- թիւնը կը մնայ իրապէս և սկզբուն- քով եթէ հայ կառավարութիւնը այսօր գծադրէ հանգամանքներու ստիպմամբ անկարող է իր և իր ժողովրդին բուն իղձը մարմնաւորել արտաքին աշխարհի առջև, այդ պատճառ մը չէ որ հայ դատի ար- տասահմանի ներկայացուցիչներ հա- րապատ թարգմանը չըլլան այդ իղձին:

Այս բոլորը ի նկատի ունենալով,

մեզ կը թուի թէ Թիւրքաստան- տանի մասին անշուշտ շարժում մը չկրնար սպասուած արգիւնքը տալ, որովհետև ատոր համար կը պակսին շատ մը նախաինքեր. անկախու- թիւն մը օգին մէջ չկառուցուի, այլ սեփական ժողովրդով բնակուած հողի մը վրայ, ինքնուրոյն բանակով և կառավարութեամբ. իսկ մենք այժմ ի՞նչ ունինք Թիւրքաստան- տանի մէջ եթէ ոչ միլիոն մը անմեղ Հայերու արիւնով շահուած սրբազան իրաւունք մը որ ինքնին բան մը չարժեք առանց օյժի. և այդ օյժը գէթ առայժմ մինակ Ռուսահայաս- տանը կրնայ ընձեռել:

Եւ ահա այս իսկ պատճառներով մեզ համար ամենէն բոնաւոր ձևը այն կը թուի որ փոխանակ նոր արկածախնդրութիւններու մէջ իյ- նալու, օյժ տանք մեր պատուիրա- կութիւններուն որ գէթ միացած ջանքերով մեր դատը վարեն Դաշ- նակիցներու մօտ, մասնաւոր լսնու- նի խորհրդաժողովին առջև ուրկէ հրաւիրուած ըլլալու հաւատքն անգամ չունինք: Եթէ իսկապէս անկարելի է միասնութիւն մը, ինչպէս որ շատեր կուզեն այդպէս տեսնել, երբեք անկարելի չէ համագործակ- ցութիւն մը, ինչպէս այդ եղաւ անցեալ տարի Սան Բեժոյ խորհրդը: Դաժողովի ատեն ուր թէ՛ Հայաս- տանի Հանրապետութեան և թէ՛ Ալգային պատուիրակութիւնները միացած ոգի ի բռին աշխատեցան և յաղթեցին շատ մը գծովարու- թիւններու:

Գիշ օրէն կզկսի լսնունի խորհրդը: Դաժողովը ուր ապահովարար Հա- յաստանի խնդիրը վերադառնալու միջոցով պիտի դա- յի: Այնտեղ չենք կրնար ներկայանալ անշուշտ օյժերով, հակասական բանաձևերով: Պէտք է ունենանք մէկ ծրագիր, մէկ ուղղու- թիւն որովհետև մէկ է Հայաստանը և մէկ իր դատը:

Թիւրքիայի պարտութիւնը ինք նավարութիւն մը կը խոստանար մեզ, իսկ ռուսական յեղափոխութիւնը անկախութիւն մը տուաւ: Մեզ կը մնայ այժմ միացած ջանքերով այդ անկախութիւնը ապահովելու և տա- րածելու մասին խորհիլ ու գործել:

Անկախ Հայաստանի կորիզը Ռուսահայաստանէն սկսաւ, անկէ ալ պէտք է շարունակէ մեծնալ ու ընդլայնիլ:

Թ. ԵՂԻՇԷ

Տ. Ա. ՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՎՐԱՅ ԵՂԱՅ
ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ ԱՌԹՈՎ

Հ. Հ. Պատուիրակութեան հրատարակած Տեղեկատուի (հասցէ՝ 27, Avenue Mar- ceau. Paris) փետր. 5թ թիւէն կը տեղե- կանանք որ Տ. Ահարոնեանի վրայ եղած մահափորձի օրն իսկ, որի մասին գրուած է

Արմէնիայի փետր. 2թ թիւին մէջ, Ֆը- րանսի Հանրապետութեան նախագահ Տ. Միլլան փութացեր է իր զինուորական տան անգամներէն հրամանատար Մէնարը զրկել Պատուիրակութեան պաշտօնավարը, տե- ղեկութիւններ առնելու Տ. Ահարոնեանի առողջական վիճակի մասին և Ֆրանսի Հանրապետութեան կողմէ պաշտօնապէս խնդակցութիւններ յայտնելու համար անոր անձնաւ ազատութիւն առթով: Նոյնպէս Ֆրանսիայի արտաքին գործերի նախարա- րութիւնը փութացեր է իր կցորդներէ Տ. Ն. Գալպէսեանի իր կողմէ զրկել Հայաստանի Պատուիրակութեան պաշտօնավարը: Յու- նաստանի նախորդ վարչապետ Տ. Վէնի- ղէլու և արտաքին գործերի նախորդ նա- խարար Տ. Բոլիթիս փութացած են անձամբ զալ հաղորդել Տ. Ահարոնեանին իրենց շնորհաւորութիւնները անձնաւ ազատմանը համար:

Դարձեալ անձամբ, հեռագրով, հեռա- խօսով, այցելուած ձգելով՝ իրենց խնդակ- ցութիւններ և բարի ազատութիւն շնորհաւո- րութիւնները ներկայացուցած են Փարիզ գտնուող գրէթէ բոլոր պատուիրակութիւն- ների անգամները և քաղաքական ու դրա- կան աշխարհին պատկանող բազմաթիւ երևելի անձնաւորութիւններ, ի միջի այլոց՝ Հայաստանի դրացի և մերձակայ՝ պետու- թիւններէն Ռուսիայի ղեկավար Տ. Մաքա- րով, Վրաստանի արտաքին գործերի նա- խարար Տ. Կէկելաշուի, Ալբանիայի պատ- ւիրակութեան նախագահ Տ. Քոփիշպաշէֆ, Խուսայի խորհրդարանի նախագահ Տ. Պէշ, Հիւսիսային Կովկասի և Վրաստանի Պատուիրակութիւնների բոլոր անգամները և այլն և այլն:

Աւելորդ է ըսել որ Փարիզի անկախ ծա- նօթ Հայերէն շատեր նոյնպէս փութացած են Պատուիրակութեան պաշտօնավարը, յայտնելու համար Ահարոնեանի մասին իրենց յարգանքի գրացուցները և խնդակ- ցութիւնը անոր ազատման համար:

Իսկ հեռաւոր գաղութներէ, թէ՛ հայկա- կան և թէ՛ օտար լըջանակներէ, տեղէն օր տրցակներով հեռագրեր կը տեղան Ամե- րիկայէն, Անգլիայէն, Հարաւային Ամերի- կայէն, Եգիպտոսէն, Յունաստանէն, Սիւր- սէն, Գերմանիայէն, Պէլժիզէն, Իտալիայէն և այլն և այլն՝ Տ. Ահարոնեանի հասցէին:

ԶՕՐԱՎԱՐ ՍԵՊՈՒՆՆԻ ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք անցեալ թի- ւով. Հայաստանի քաջարի հրամանա- տարներէն զօրավար Սեպուհ յունա- կան Naxos շոգենաւով կ'ալօսէն Մարսէլէ հասաւ երէկ առաւօտ ժամը 8ին:

Մարսէլի հայ գաղութէն ստուար բազմութիւն մը տաւալու կանուխ փութացած էր քաղաքի դիմաւորելու հայ զօրավարը որի անունը յարգան- քով կարտասանուի ամենուրեք: Զօ- րավարը առաջնորդուեցաւ Grand Hotel Noailles որի ճակատին վրայ Փրանսական դրօշին քով կը ծածա- նէր հայկական եռագոյնը: Նուիրուե- ցան ծաղկեփունջներ:

Կիմանանք որ այսօր ցերեկին ճաշկերոյթ մը պիտի տրուի ի պատիւ պանծալի զօրավարին որ այս երեկոյ իսկ կը մեկնի Փարիզ ուր կերթայ ազգային կարեւոր միութեան մը:

ԱՆԿՈՂՄԵԱԿԱՆ ՄՊԱՅԻ ՄԸ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Յայտնի է որ Պուլկարիայէն Հայաստան երթալու համար միջնորդ առաքելութիւ- նը վերջին դէպքերին պատճառով չկրցաւ հասնիլ Հայաստան եւ մ'նաց Կ.պօլիս: Այդ առաքելութեան պետը, ղեր - գըն- դապետ Սարգիս Գրիգորեան, որ վերա- դարձած է այժմ Պուլկարիայ, Հայաստա- նէն Կ.պօլիս եկած գանազան անձնաւոր- ւութիւնների հետ տեսնուած եւ անոնցմէ քաղած է այնպիսի տեղեկութիւններ որոնք որոշ գաղափար մը կուտան Հա- յաստանի վերջին դժբաղդութեան բուն պատճառներին վրայ: Իբրեւ զինուորական մասնագէտ՝ ղեր- գընդապետ Գրիգորեան հետաքրքրուած է մասնաւորապէս հայ բանակի վիճակով եւ անոր պարտութեան պատճառներով: Այդ առթով եւ ան- կողմ նակալ ոգիով վառնալի մէջ յունվար 7ին երկար բանախօսութիւն մը ըրած է որ հրատարակուած է Ֆիլիպպի «Հայաս- տան» լրագրի մի քանի թիւերին մէջ եւ դեռ շարունակելի է:

Այդ բանախօսութեան հետեւեալ տողերը կը ներկայացնենք մեր ընթերցող- ների ուշադրութեան:

Մասը ըրի ձեզի թէ Տիւրքիայի ճակատին պաշտպանութիւնը յանձ- նուած էր հերոս Սեպուհին: Երբ Դէմալիտները կ'սկսին յաւաքանալ գէպի կարս, Սեպուհին կը հրա- մայրուի 4-5000 զինուորներով օգնու- թեան հասնիլ կարսի կարնիզոնին, ձգելով Տիւրքիայի ճակատին փոքրիկ զօրասիւնը զօրավար Սեպուհի հրա- մանատարութեան տակ:

Կը տեսնուի թէ Սեպուհ Տիւրքիայէն մեկնած ժամանակ, հրամայել է ստանայ որ շարունակէ իր ճամբան այն հաշ- տով և ուղղութեամբ որ երեւան դա- րէմալիտներու ձախ թիւին դէմ և զարնէ զանոնք թիկունքէն: Հոկտ. 29ին հերոս Սեպուհը իր պարտա- կանութիւնը կը կատարէ ամենահա- նալի կերպով, որովհետև անիկա ոչ միայն թշնամին ձախ թիւէն կը զար- նէ, այլ և կը յարձակի անոր թի- կունքէն: Նոյն օրը առաւօտեան կարսի հրամանատարութիւնը կը հրամայէ հազարապետ Յովհաննէս Մալմանեանին, որ 4-5000 զինուոր- ներով երևայ թշնամիի աջ թիւին և միանալով Սեպուհին զարնեն թշնա- մին թիկունքէն, ինչպէս արդէն սկսած էր զարնել Սեպուհը:

Դժբախտաբար Մալմանեան չէ կրցած այս հրամանը իրագործել, որովհետև հագիւ թէ ան 2-3 քիւս. մէթը կը հեռանայ կեդրոնէն, անոր զինուորները կը նետեն իրենց զէն- քերը և կը յայտարարեն թէ չեն ուզեր կուիլ Բեապիմ Բարապէթի բուժաններուն դէմ, քանի որ անոնք իրենց եղբայրները ու ընկերներն են և կ'սկսին նահանջել, պարզելով կարմիր դրօշակը և «Հուրա» պօռալով խուճապի կը մատնեն նաև ճակատի վրայ գտնուող միւս ու- մերը, անոնց մէջէն փախչելու ժա- մանակ:

Խեղճ Մալմանեանը յուսահատած

իր զինւորներու վատութենէն, վերջ
կը դնէ իր կեանքին անձնասպան
ըլլալով, եւ պիտի ըսեմ, ինքզինքը
պատժելով իր բրած թերութեան
համար: Որովհետեւ եթէ Մագմա-
նեան իր այս յուսահատ օրոշումը
չգործադրէր, անապահոյս պիտի
կարենար իր շուրջը հաւաքել իրեն
հաւատարիմ քանի մը տասնեակ
զինւորներ և պիտի կարողանար մա-
սամը մը իրեն տրուած հրամանը
իրագործել:

ՆԱՄԱԿ ՊՐՈՌԻՍՏԷՆ

28 յունվար 1921

Իրապէս մեր կեանքն է որ ձեզ
պիտի հետաքրքրէ դարձեալ որով
հետեւ ան լեցուն է մանր մանր հե-
տաքրքրական դէպքերով: Դժոխ-
քէն ազատեցանք, իսկ թէ ինչպէս
այդ է որ պիտի պատմեմ ձեզ:

1920 սեպտեմբեր 23ին էր որ իմ
պաշտօնավայրիս շորս կողմը անա-
կընկալ կերպով պաշարեցին պահակ-
ներ, անկարելի էր դուրս սպրդել:
ուրեմն յանձնուեցանք որ մեզ տանին
ուր որ կուզեն: Մուսթաֆա Քէմալի
հաշտոյն լինելու մօտ Պէյ Պազարի
սանճաղն ալ գացինք օգտօնութեան
թիւն աքսորը օգտօնութիւն
յորջորջած էին թիւրքերը 1915ին.
այսինքն երբ Զուլեյխիէն հայ
երիտասարդ մը հեռագրով իւր ըն-
տանիքի մասին տեղեկութիւն ուղած
էր, թիւրք կառավարութիւնը հե-
ռագրին պատասխանելով ըսած էր
թէ անոնք օգտօնութեան գացին:
Տասնըհինգ օրի չափ մնացինք Պէյ
Պազար օրու ընակիչները աներեւա-
կայելի կերպով լաւ վարուեցան մեզ
հետ, քանզի արդէն բուն միլլի կա-
ռավարութեան գէտ հեղ մը
ըմբոստացած էին և այդ պատճառով
քաղաքին մէկ մասը այրուած էր
չէթէններու կողմէն:

Պիլէճիքէն մինչև Յարըքէօյ կա-
ռախուսքով գացինք, իսկ անկէ
մինչև Պէյ Պազար քաղաքով: Մեզ
տանող պահակները քաղաքավարու-
թեամբ վարուեցան մեզի հետ որով
հետեւ իրիտ հրաման կար, երբ հա-
սանք Պէյ Պազար, մեզ տեղափոխե-
ցին թիւրք գաղթականներու տու-
ները որոնք կանխաւ պարպուած
էին. բայց մերկ տան մը մէջ ինչպէս
կարելի էր ապրիլ, մանաւանդ երբ
ամէն մէկ սենեակի մէջ 20 հօգի
սեղմուիլ պէտք էր. սակայն այդ ալ
իւր բարիքը ունեցաւ, որովհետեւ
եղանակը ցօրտ էր, մենք ալ ձու-
կերու նման իրար քով սեղմուած կը
պտակէինք և կը տաքնայինք, առանց
վերմակի: Գացած ատեննիս մեզ
միջոց չտրուեցաւ ու է բան առնել
մեզի հետ. նոյն իսկ շատեր փոխնորդ
լաթ իսկ չունէին:

Գայմագալը որչափ էր մօրուստար
ծերուկ մը որ պաշտօն ունէր ամէն
օր սուտ լաճանանք կարգալու.
իբր թէ հայերու և ցոյններու կողմէ
խժդժութիւններ գործուած ըլլային
Ատանի և Պրուսիայի կողմերը: Այդ
ծերուկն ալ բարձրաձայն այդ ա-
ժանները կը կարգար: Անշուշտ
մասնաւոր նպատակ մը կար ատոր
մէջ. ժողովուրդը մեզ դէմ կուզէին
զրգուել. բայց այդ ալ չյաջողեցաւ
որովհետեւ լինաւորութիւնը Թիւրքը ալ
հասկցաւ Մուսթաֆա Քէմալի պը-
լըֆը:

Այսօր գիտցած ըլլաք թէ Եւրո-
պան բացարձակապէս կը խաբուի
լինաւորութեան կառավարութեան բաղ-
ձանքները թիւրք գիւղացիութեան
արդար զայրոյթն ըլլալ կարծեմով:
Թիւրքը, լինաւորութիւնը, Թիւրքը,
այնքան զգուած է միլլիներէն որ
ամէն օր աղօթող է այդ տեղերու
գրաւման համար յոյն կառավարու-
թեան կողմէ:

Եթէ Մուսթաֆա Քէմալ յաջողած
է բաւական զինւոր ժողովել իրեն
շուրջ, այդ ոչ թէ համակրութիւն
չափած ըլլալուն համար է, այլ սար-
սափն է որ կատարէ ընդունիլ այդ
զինւորութիւնը. ուրիշ ոչինչ:

Պէյ Պազարէն մինչև Պրուսա որ
տանըվեց օր տանըվեց գիշեր
տեղեց ճամբորդութիւն, այդ միջոցին
չափ մը թիւրք գիւղեր հանգիպե-
ցայ. անշուշտ ինքզինքս թիւրք
ձեացուցած էի. իտեցայ շատ մը
թիւրքերու հետ որոնք իրենց միլլի
չորման հակառակ ըլլալին հա-
կցուցին:

Այս վերջին յարձակողականին
եթէ ցոյններ ուղէին, կրնային մինչև
լինելու երթալ, որովհետեւ ցանցառ
գիւղացիութեան մը հանգիպեցան
միայն մի' հաւատարմ թիւրք աղ-
բիւրներէ հասած լուրերուն. անոնց
կարծիքով 5000 հօգի կորսնցու-
ցած պիտի ըլլային ցոյնները, բայց
իրականութիւնը այս է որ ցոյններէն
հազիւ երկու հարիւր հօգի կայ
վերադարձ կամ մեղաւար:

Այս վերջին յարձակողականին
ամբողջ յոյն զինւորներուն հասած
տեղեկէն քրիտոնեայ ժողովուրդը
նահանջի ատեն գաղթեց Պրուսա.
այսօր 6-700 գաղթական հայեր
կան այտեղ Սէօլիտէ, Պիլէճիքէ
և ալլն. ստոնց մարդ գլուխ օրական
կէս օխայ հաց կուտայ յոյն կուռ-
վարութիւնը:

Յ. ՀՐՅԱՆ

ԵՒՐՈՊԱԻ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Կ.պօլսի լրագիրները Պատրիար-
քարանէն իրենց ստացած տեղեկու-
թեան համեմատ գրած են թէ Եւ-
րոպայի հայերի առաջնորդութեան

խնդիրը առայժմ առկա մնացած է
Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի կոն-
դակին համաձայն: Լոնտոնի հոգևոր
հովիւ Տ. Աբէլ ժ. վրդ. վեհ. կա-
թողիկոսէն հրահանգ ստացած է առ-
ժամապէս պաշտօնավարելու՝ առաջ-
նորդ նշանակուած Ղևոնդ եպիսկ-
ոսի հրահանգին տեղ, որ ինչ ինչ պատճա-
ռաբանութիւններով չէր ուզած
ստանձնել Եւրոպայի առաջնորդու-
թիւնը:

Վեհ. Գէորգ Ե. կաթողիկոսի
հրահանգին համեմատ, Գեր. Աբէլ
ժ. վ. պիտի զբաղի այժմ Եւրոպայի
առաջնորդական վիճակի կազմակեր-
պութեամբ որպէս զի այս անգամ
Եւրոպայի առաջնորդը ոչ թէ նշանա-
կուի այլ վիճակայինների ընտրու-
թեամբ լինի: Ուստի առաջնորդա-
կան ընտրութեան ձեռնարկուելու
համար Տ. Աբէլ ժ. վրդ. պիտի զբա-
ղի նախ Եւրոպայի թեմերէն պատ-
գամաւորական ժողով մը կազմելով
որ պիտի կատարէ առաջնորդի ընտ-
րութիւնը և միանգամայն պիտի վա-
ւերացնէ առաջնորդարանի երկմտա-
ցոյցը (պիւտեթ) ու թեմական կանո-
նագրութիւնը:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Յունաստանի կողմէն Լոնտոնի
խորհրդաժողովին զրկուելիք պատ-
ւիրակութիւնը կազմուած է հետեւ-
ւեաներէն. նոր վարչապետ Տ. Գա-
լոթէրաքուս, Զիւնի յունական
բարձր գոմիսէր Տ. Սէթրօստէս
և Հոսի նախկին գեապան Տ. Գորո-
միլաս: Այս վերջին երկուքը վէճիզե-
լուստե կուսակցութեան կը պատկա-
նին: Պատուիրակներին հետ մէկտեղ
պիտի գան շատ մը մասնագէտ խոր.
հրապարակներ որոնց մեծ մասը վար-
չական կամ զինւորական պաշտօններ
ունին Զիւնի մէջ:

Լոնտոնէն փետրվար 14ին կը
հեռագրեն թէ Ռէթօթըրի գործակա-
լութիւնը կիսապաշտօնական աղբիւ-
րէ առնելով կը յայտարարէ որ եթէ
թիւրքական երկու անջատ պատուի-
րակութիւններ ներկայանան Խոր-
հրդաժողովին, Բ. Դրան պատուի-
րակութիւնը միայն պիտի ընդուն-
ւի և Մուսթաֆա Քէմալի պատուի-
րակներին պիտի թողաւորութիւն
Բ. Դրան միջոցով ներկայացնել ազ-
գային դատը:

Հետեւապէս, պէտք է յուսալ որ մի
տեսակ համաձայնութիւն կը գոյա-
նայ երկու պատուիրակութիւններին
միջև, Խորհրդաժողովի գումարումէն
առաջ:

ԱՅՆԹԱՊԻԱՌՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻՆԵՐԷՆ

Պէյրութէն ֆրանսայի պատերազ-
մական նախարարութեան հասած
պաշտօնական հեռագիր մը կիմացնէ
թէ Այնթապ քաղաքը որ ֆրանսա-
կան զօրաբանակէն պաշարուած էր,

անձնատուր եղեր է փետրվար 9ի
առաւօտ Տեղական թիւրք միւս իշ-
խանութիւնները ընդունել են ֆրան-
սացիներէն իրենց պարտադրած
բոլոր պայմանները: Այնթապ քաղա-
քը որ 70.000 բնակիչ ունի, կը
գտնուի Հալէպի հիւսիս-արեւմտ 120
հազարամէտրի չափ անդին: Սաճու-
րի վրայ: Ֆրանսացիները այն պա-
շարած էին մայիս ամսէն ի վեր: Հա-
յաքնակ թաղը որ ժամանակէ մը
ի վեր կը մնային ֆրանսացի զօր-
քերը, վնասուած է թիւրքերի թըն-
դանութեամբ թեմէն:

ԳԵՂԱՊԵՏ ՊՐԷՍՈՆԻ ԿԱՏԱՐԱԾ ԳՈՐԾԸ ԿԵԼԻԿԻԱԻ ՄԷՋ

Հայերէն լեզուի դաստիարակ Բրո-
ֆէսէօր Ֆ. Մաքլէր Correspondance
d'Orient հանդէսի 1921 յունվար 30ի
թիւին մէջ սկսած է հրատարակել
L'œuvre du colonel Brémont en Cilicie
վերնագրին տակ ուսումնասիրութիւն
մը որ բաւական մանրամաս տեղե-
կութիւններ կուտայ ընդհանրապէս
ֆրանսական և մասնաւորապէս գըն-
դապետ Պրէմոնի գործունէութեան
վրայ կիլիկիայի մէջ:

Չանազան տեսակետներով շատ
հետաքրքրաշարժ այս գրութեամբ,
մասնաւորապէս Բրոֆէսէօր Մաքլէրի պէս
հայաստան և կարող անձէ մը գրուած,
արժանի է հետաքրքրութեամբ կար-
դացուելու քանի որ կիլիկիայի մէջ
պատահածներին վրայ որոշ և ստույգ
գաղափար մը կազմելու համար
պէտք է զանազան կողմերէ տեղե-
կութիւններ լսել և զանոնք իրար
հետ համեմատելով դասել:

Correspondance d'Orient հասցէն
է 3, Rue Laffitte, Paris(9e). Մէկ
համարի գինն է 3 ֆրանկ. տարե-
կան բաժնորդագինն է 25 ֆր.:

ՊԱՏՐԻԿ ԿԻԼԻԿԻԱՅԻՆ ՍԱՆՆԵՐ

Տիար Պատրիկ Կիլիկիական
յանձն առած է Հ. Բ. Ը. Միու-
թեան միջոցով 5 օրերի ծախքերը
հողալ հողագործութեան ուսման հա-
մար: Միւթիւնը հրահանգեր է կի-
լիկիայի շրջանի իր քննիչ պաշտօ-
նեայ Տիար Միք. Նաթանեանին 5
չափահաս օրերը ընտրել և անմիջա-
պէս ճանաչ հանել Մարսէյլ ուր
պիտի հետեւին հողագործութեան
գործնական դասընթացներին: Ընտ-
րուած սաններն են հետեւեաները.

Տէօրթ Եղի Քէլէկեան Ուրանոցի
հին սաներէն Աթանաս Քիւրճեան
(Հաճընցի), Յակոբ Աթիկեան (Քէ-
սապցի) և Միսաք Արքա-համեան
(Մէրսինցի). Բ. Դրան «Միս-
ւան» վարժարանի սաներէն Գէորգ
Գրըգճեան (Սուէտիացի) և Մէր-
սինի օրանոցի սաներէն Պարզև Տէր
Յովհաննէսեան (Խառնըցի):

Այս օրերը պիտի կոչուին «Պ-
Կիլիկիական սաներ»:

ՅԱՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

Յաւով կիմանանք կալկաթի The State-man օրաթերթէն որ կալկաթի մեր վաղեմի թղթակից Տ. Մետրովը Յ. Սէթեանցի եղբայրը, Տ. Յովհաննէս Սէթեանց, ծնած էր Զուղա, 55 տարեկան, Թոքային ցնցղատապէ (broncho-pneumonia) բռնուած լինելով, «Մէտրով Գօլէն» հիւանդանոցին մէջ մեռեր է յունվար 11ին եւ հետեւեալ օր յուղարկաւորութեան տիւր հանդէսը կատարուեր է Սէթեան եղբայրների քնակարանէն (N. 12, Wellesley Square Mart) քաղամաթիւ քարեկամների ուղեկցութեամբ:

Այս առթով մեր սրտագին վշտակցութիւն կը յայտնենք մեր գրագէտ քարեկամ Տիար Մ. Յ. Սէթեանցին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՄՄՍՐՍԷՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՆՂԷՆ

Հնորակալութեամբ ստացած է Մ. Հ. Կարմիր Խաչը հետեւեալ քարտէս անձերէն.

Տիրաներ	Փրանգ
Ճէտէրէճեան Անտոն	100
Սրապեան Դուարդ	100
Գիլքեան Գարեգին	50
Կիւմշեան Սարգիս	50
Հայրապետեան Յարութիւն	50
Զաւոբեան Լուսին	50
Սէլեան Կարապետ	50
Փանոսեան Լուսինիկ	50
Քէօսեան Սկրտիչ Ում	50
Մուսաֆեան Բիւզանդ	30
Անանիկեան	20
Անանիկեան Երուանդ	20
Basso & Cie	20
Երկանեան Արմենակ	20
M. & Mme Garibaldi	20
Հայրումեանց Յ.	20
Ղազարեան Սեդրակ	20
Մուսաֆեան Սարգիս	20
Տէր Պողոսեան	20
Սիրունեան	10

Փրանգ 810

Գանձապետութի

Հ. Ա. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՀԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նիւ Եորքի նաւահանգիստը հասնող ամէն անձեր բժշկական մանրամաս քննութեան կենթարկուին ժանտապտի (Թիֆուս) վարակիչ հիւանդութեան պատճառով որ կը տիրէ այժմ. Նիւ Եորքի մէջ ժանտապտի 39 դէպքեր հաստատուեր են որոնք պատահեր են փետրվար 10ին հոն հասած իտալական «Սան-Կիւստո» շոգենաւին մէջ:

— Գերմանական թերթերը այս միջոցին շատ կը խօսին վէրսայի դաշնագրի վերաքննութեան պէտքի վրայ. բայց այդպիսի պահանջի մը ընդունուիլը յաշնակիցների կողմէն կարելի չի թուիր. միայն թէ գերման պատուիրակներ պիտի ընդունուին ինչ տոնի խորհրդաժողովէն, իրենց բացատրութիւններ լսուելու համար հասուցումներ կը պահանջեն նկատմամբ խորհրդաժողովը փետր. 21էն 28 պիտի զբաղի Սլեյքի ինդիւստրիոյ մարտէն սկսած Գերմանիայի ինդուստրիոյ:

ԲԱՆԱՍ ԻՐԱԿԱՆ

ԲԻՐՄԱՆԻԱ

Բիրմանիան մի ընդարձակ երկիր է Բենգալի արևելեան կողմում: Տարածութիւնն է 200,000 քառակուսի մղոն: Երկրն ընդհանրապէս լեռնոտ է և ունի շատ բարձր հովիտներ: Կլիման նոյեմբեր ամսից մինչև մարտը՝ քիչ սառն է, մարտից մինչև յունիսը՝ տաք և յունիսից մինչև նոյեմբեր՝ խոնավ անձրևային: Պարբերական քամիներ են փչում հովիտներից մինչև ապրիլը՝ հիւսիսարևելեան կողմից, և ապրիլից մինչև նոյեմբեր՝ հարաւ արևմտեան: Ընդհանրապէս Բիրմանիայի կլիման խոնավ է:

Բիրմանիայում նշանաւոր է Իրաւադի գետը: Այս գետը նաւարկելի է, բոլորում է Չինաստանի լեռներից և թափում Հնդկաց Ովկիանոսը: Գետի երկու կողմերում չինւած են վաճառաւաճ քաղաքներ:

Գիւտաւոր բերքերն են բրինձ, որ հացի տեղ է ծառայում ընդհանուր բնակչներին համար, բամբակ, ցորեն և սիսեռ: Արդիւնաբերում է բրինձ և տախտակ: Նշանաւոր է «teak» կոչուած ծառի փայտը, որ անւանի է իւր ուղղաձիգ երկարութեամբ և նաւերի շինութեան յարմարութեամբ: Բացի «teak» կոչուած ծառից, կան նաև ուրիշ բազմազան ծառեր, որոնցից հաւաքում են դուռու և ուրիշ տեսակ անուշահոտ խէժեր: Հետաքրքրական է «տաուր» կոչուած արմաւենու նման ծառը, որի կտրուած կատարից կաթիլ կաթիլ հաւաքում են սպիտակ հեղուկ և և պատրաստում են ոգելից խմիչքներ: «Մաւփա» կոչուած ծառի տերեւների մէջ փաթթւած են ծխախոտ և ծխում են թէ՛ մարդիկ և թէ՛ կանայք:

Բաղմատեան կենդանիներ շատ են զբոսնում Բիրմանիայում: Փիղը, որ այս երկրի մէջ մեծ օգուտ է բերում թէ՛ իւր աշակերտ ժանիքների առևտրով և թէ՛ իւր ուժով, օգնում է բնակչներին զրատի տեղ: Արւած, վազը, յովազ և տեղակ տեսակ կապիկներով լիքն են անտառները: Եղջերուներ և ուրիշ որսի կենդանիներ, ինչպէս և զանազան թռչուններ ապրում են այս երկրի մէջ:

Բիրմանիայում հանքեր ևս կան: Նշանաւոր են յակինթ և ուրիշ թանկագին քարերի հանքերը: Ոսկու և արծաթի հանքերն այնքան մշակուած չեն, որչափ կապարի և երկաթի հանքերը: Փարածուի հարուստ հանքեր ևս կան, ինչպէս և նաւթահորեր և տեսակ տեսակ իւղերի հորեր: Մարմարիների տեսակներ ևս կան, սրունցից չինում են իրենց պաշտած կուռքերը: Գլտնում են նաև ակնոցի քարեր և մագնիսի հանքեր:

Բիրմանիայի բնակչներն են Բիրմաներ, Շանք, Կարէնք, և թյայնք, որոնք առաջ առանձին առանձին թագաւորութիւններ էին, իսկ այժմ ամէնքն ևս անգլիական կառավարութեան հպատակ են:

Բիրմանիան երեք պարբերական շրջաններում — 1825, 1852 և 1885 թ. անցել է Անգլիացւոց ձեռքը: Այդ թուականներէից սկսած անգլիական կառավարութիւնը բաւական մեծ ամեն յիշատակների է ենթարկել Բիրմանիան: Նա հիմնել է վանքեր, եկեղեցիներ և դպրոցներ: չինեւ է երկաթուղիներ, հաստատել է հեռագիրներ, բանքեր, գործարաններ և այլ զանազան հաստատութիւններ, որոնց շնորհիւ Բիրմանիայի ազգաբնակչութիւնն սկսել է առաջը զիմել: Այժմ բնիկ հասարակութեան մէջ գտնուում են իրաւարաններ, դատարաններ, գրադերներ և ուրիշ կրթութեան հաստատութիւններ թիւն է 12 միլիոն:

Բիրմանները սերտուած են համարուում Մոգլներից, բայց դժգոյ և կազմուածքով նրանցից աւելի գեղեցիկ են: Նրանք կրօնաւոր, ուսումնասէր, ուրախ և զուարթ

ժողովուրդ են: Արիւն շատ ազգերից կը թաւեր բարձր ունին: Քրիստոնեայի և աւետարանական առաքինութիւնը տարածւած է նրանց մէջ: Ողորմածութիւն ամենին էլ գրեթէ բնութիւն է դարձել, ոչինչ չեն ինչպէս կարօտեալների համար և շատ հիւրասէր են:

Նրանք միմիանց հանդիպելիս բարեւում են « ողջ ես » և բաժանուելիս՝ « զնում եմ » և միւսը թէ՛ « կարող ես »:

Բիրմանների լեզուն երկու բարբառ ունի. սրբազան և ռամկական: Նրանք ունին զանազան քերթուածքներ և վիպասանութիւններ և սիրում են կարգաւ բանաստեղծութիւններ:

Մարդիկ և կանայք ընդհանրապէս հագնում են մի կարճ բարակ շապիկ և փաթաթում են մետալէ գունաւոր սփածանելի (տոգի): Մարդիկը զիւրաւ չեն դործածում, այլ կապում են իրենց գլխի շուրջ մետաքսէ գունաւոր թաշկինակ: Աղքատները չընում են բոկոտն, իսկ միւսներն առանց գուլպայի հագնում են հողաթափեր: Նոր սերունդն սկսել է հագնիլ գուլպայ և եւրոպական կոշիկներ և զիւններն էլ թաշկինակ չեն կապում: Կանայք իրենց մագերէ հիւսում են գլխի վրայ և ամբողջում են անտրով, ծապաւններով և արւեստական ծաղիկներով: Կրում են ոսկէ և աղամանդէ թանկագին զարդեր, վզնոցներ և ականջներով՝ ոսկի և ականջաւոր գինդ: Առեւտուրն ընդհանրապէս կանանց սեռին է պատկանում:

Բիրմանները, բացի քրոջից, հորաքրոջից և մորաքրոջից, ամուսնանում են իրենց մնացած միւս ազգականների հետ: Նրանք երեք չեն խորշում թէ՛ քրիստոնեաներից և թէ՛ ուրիշ ազգերից և սիրում են իրենց աղջիկները նրանց կնութեան տալ: Այստեղ ցաւով սրտի պէտք է ասել, որ այս ժողովուրդը կամաց-կամաց այլասերում, նուազում և մահուան նշաններ է ցոյց աւելի, և առանց բժիշկ լինելու իսկ, կարելի է գուշակել թէ այս ժողովուրդը դատապարտուած է մահուան:

Ա.

(Շարունակելի)

ՀԱՅ ԲՈՒՆԿ

ՏԳԴ. Ս. ՄԵԼԻՔՆԵԱՆ

Հիւանդ կենդունի ամէն օր, բացի իրաւիէ, ժամը 4—6, ՏԳԴ. Goutali դարմանատունը, 10, Cours Belsunce — Entrée — 1, rue de l'Arbre, Provençale դեղաբանին վրայ:

ԱՐՄԷՆԻԱ, ԱՐՄԷՆԻԱ, ԱՐՄԷՆԻԱ

Անվերսի ԱՐՄԷՆԻԱ սիկարեթի ծանօթ գործատուներ, համաձայնած ըլլալով Ֆրանսական Բէթիլին հետ, սկսած է իր սիկարեթ Թրանսա Ներմուծել: Հետեւաբար կը յաճախարարուի մեր բոլոր հայրենակիցներու ճիշդ ԱՐՄԷՆԻԱ սիկարեթները, որոնք Թէ՛ իրենց տեսակի ազնուութիւնով եւ Թէ՛ գիններու դիւրամատչելիութեամբ արժանի են հայ շրջանաւորներու ջերմագին ընդունելութեան:

Արեւելեան ամենաընտիր ծխախոտով պատրաստուած՝ Արմէնիա սիկարեթ 20նոց տուփը՝ 4,80 ֆր. Ամերիկեան Մարիլանի տեսակ Արմէնիա Անի 20նոց տուփը՝ 3,60 ֆր. Կրնաք հայ մայրեղ Ֆրանսիայի բոլոր սիկարեթի գլխաւոր վաճառատուներէն:

Բացւած է 1921 թ. բաժնորդագրութիւն XXXIX ՍՂԲԻՐ 1921 ՏԱՐԱԶ XXXII

Պատկերազարդ հանդէսներ

որ յոյս կը տեսնեն օտար հորիզոնի տակ եւ NN.—երը կը կազմեն մի-մի ամփոփ հատորներ, նման 1919 թ. ՏԱՐԱԶի:

Աւելի քան 42ամեայ մեր գրական հրատարակչական գործունէութիւնն ու գործերը հրապարակի վրայ են, համայն հայութեան յայտնի և ուստի աւելորդ է նորանոր հաւաստիացումներ. որ 39րդ տարին թեւադիտող Աղբիւրը և 32րդը Տարազը՝ պատուաբեր հրատարակած կը լինին 1921թ. ու կը կազմեն Միայուն Յուշարձան լի տառապանքով վերածին Հայաստանին և նրա զարկերակ անվահեր Ղարաբաղին ներսում:

Երկու հրատարակութիւնների բաժանորդագիրը միասին 8 դոլար: Աղբիւրը միայն 3 դոլար, իսկ Տարազը 6 դոլար: Մարտի մէկից յետոյ բաժանորդագիրը կրկնակի: Ապառիկ և մաս-մաս վճարող բաժանորդագրութիւն չէ ընդունուած:

Հիմնադիր եւ խմբագիր հրատարակի Տիգրան Նազարյան

Հասցէ՝

Tigran Nazarian

4, rue des Roses. Monte Carlo Monaco par France

ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՈՐԵԱՅ

Հանդէս Ամսօրեայ հայադիտակաւ ուսումնաթերթի ԼԴ տարիի թիւ 12 (1920 թ. հետեւեալ թիւը) հրատարակւած է:

Հանդէս Ամսօրեայի տարեկան բաժնորդագիրն է 16 ֆր. ամէն երկրի համար. հասցէն՝

Rédaction de la revue «Handes Am-sorya». VII/2 Mechitharistengasse 4 Vienne (Autriche).

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

Ազգային, բանասիրական, գրական եւ գիտական ամսաթերթ Բաժնեգիրն է տա. եկան ֆր. 20. Հասցէ՝

Rédaction de la revue «Basinavep» St. Lazare VENISE (Italie)

«ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԻ ԱՂՈՍԷՐ

Եւս տեսաւ «Վերածնունդ» ի 192 թուականի Ալպովը որ իսկապէս շքե գործ մ'է: Հանրային, քաղաքական գրական եւ գեղարուեստական հայ գործիչների, Հայաստանի գեղատիպ տեսարանների, տարագիրների եւ օրերի այլ եւ այլ 200ի չափ նկարներ կը զարդարեն այս գեղեցիկ ալպովի էջերը որոնցմէ մէկ բանին գունատիպ են: Գին՝ 15ֆր. (15,50

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Փր. մղմ

Ա. Հայ դիւցազնունի մը Բ. տպագր.	40
Բ. — Բ. (Սպառած)	
Թ. «Արմենիա» յուշարար (Ա. տարի)	1,40
Ժ. Վրէժ	20
ԺԱ. Թումաս Բոցարիս	20
ԺԲ. Նմոյշներ Մ. Փոքրոզա-լեանի գրած ոտանաւոր-ներէն	15
Ժ. Մի պոէտիկայի նայրենաւոր (Պուրկարիի Գեղար-խութեան ծագման պատ-մութիւնը)	1,40
ԺԳ. Մի գաղթից	20
Մարտիկէն գուրս դրկելու փոստի ծախ-քը կը վճարուի հրատարակողէն:	

ՏՆՈՐԷՆ—ՌՄԱԿԻՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՏԷՏԻ

Հայերէն Տպարան Մ. Փոքրոզալեան Le Gérant: François CARRIERE. Marseille. — Imprimerie da Midi